

07 ŞUBAT 2011

ARAPLAR İÇİN ROL MODELİ HANGİ TÜRKİYE? Tunus'tan sonra Mısır. Şimdi sıra kimde? Ve bu ülkelerde istikamet nereye?

Türkiye'nin, yeni bir gelecek arayışına giren bu toplumlarda bir rol modeli olarak öne çıktığı giderek daha fazla söylenir olmakta. Peki ama hangi Türkiye'nin? AKP öncesi Türkiye'sinin mi, bugünkü AKP dönemi Türkiye'sinin mi, yoksa AKP'nin ülkeyi sürüklemek istediği geleceğin daha İslamcı Türkiye'sinin mi?

AKP öncesi Türkiye Cumhuriyeti'ni de kabaca iki alt dönemde kavramak mümkün: Birincisi 1923-(1946)1950'deki tek parti iktidarı dönemi; ikincisi ise 1950-2002 arasındaki AKP öncesi çok partili dönem. Şimdiye kadar az-çok laik karakterli Arap ülkelerindeki rejimleri Türkiye Cumhuriyeti'nin tek partili rejimine benzetmeler çıkmıştı. AKP tarzı siyasetler bu tür benzetmelere hep çok yatkın oldular. Çünkü bunun ima ettiği şey, bu rejimlerin halka rağmen iktidarda tutunduklarıydı; serbest seçimlerin yapılması halinde veya güçlü halk hareketlerinin iktidarlara alaşağı etmesi halinde İslamcı karakteri baskın olan rejimlerin kurulacağı ve bunların da halkın gerçek demokratik iradesini yansıtacağıydı. AKP'nin Atatürk Türkiye'sine karşı duyduğu iflah olmaz hınç, burada karşılığını sözde "laik-despot" Arap rejimlerinde bularak cisimleniyordu.

AKP iktidarının ve liderinin Mısır'daki sürece verdiği tepkinin niteliği tam da bunu çağırıştırıyor. Ancak bu tepki biçimi yeni değil. Davos, Suriye, Lübnan, Hizbullah, Hamas ve Mavi Marmara çıkışları yapılırken İsrail üzerinden Arap halklarına mesaj verme ve bölgenin lider ülkesi olarak öne çıkma hevesleri hep ön plandaydı. 1 Mart 2003 tezkeresinin reddedilmesi sonucunda ABD'nin Türkiye üzerinden Kuzey Irak cephesini açamaması olgusu da, tarihin ironik bir cilvesi olarak, tezkereyi destekleyen Recep Tayip Erdoğan'ın aktifine yazılmıştı.

AKP dönemi Türkiye'si ve Başbakan Erdoğan, geri kalmışlıklarına/ ezilmişliklerine ve uluslararası düzlemdeki horlanmışlıklarına çözüm bulamayan Arap halkları nezdinde giderek itibar kazanırken, buna koşut olarak Arap ülkelerinin hakim/yönetici sınıfları tarafından giderek bir tehdit olarak algılanmaya başladı. Erdoğan'ın büyük bir dış politika ihtiyatsızlığıyla ve Suriye, Ürdün gibi "yakın durduğu" ülkelerin yönetici sınıflarının güvenini de sarsacak biçimde Mübarek'e karşı açık tavır alması, ABD'nin telkinleriyle hegemonik gücün oyununu oynamaya aşırı istekli olması yanında işte bu "Arap halklarının gönlünü kazanma" ve laik rejimlerle hesaplaşma dürtüleriyle de ortaya çıktı. Filistin'de Hamas'ı FKÖ'ye tercih etmenin arkasındaki

örtük ideolojik yakınlık ne idiyse şimdi ortaya çıkan da oydu.

Görece laik ama esas olarak otokratik temelde yükselen Arap rejimlerini, Atatürk dönemi Türkiye'siyle karşılaştırmak ise birçok bakımdan ayakta durabilecek bir iddia değil. Arap ülkelerindeki "laik/aydınlanmacı despotizm", ne Atatürk devrimlerinin radikalliğini, ne çağının çok önünde bir çağdaşlaşma projesini, ne rejimi sonuçta çok partili demokrasiye taşıyacak dinamizmi ve idealizmi ve buna ilişkin kararlı bir özgüveni ve siyasi iradeyi içinde taşımadığı için farklıdır. Kaldı ki onlar, küresel/bölgesel koşullar da böyle bir yönelişi zorlamadığı için, giderek polis devletlerine evrilerek yozlaşmış, yolsuzluklara aşırı ölçülerde bulaşmış, çok dar bir hakim sınıfın çıkarlarını şiddet yoluyla korumaya yönelmiş baskıcı rejimlere dönüşmüşlerdi. Bu rejimlere karşı en örgütlü toplumsal muhalefetin hemen her yerde radikal İslamcı gruplarca oluşturulmuş olması tesadüf değildi; başka bir muhalefet kanalı bırakılmamıştı. Gelir dağılımını hakim sınıf lehine sürekli bozan politikalar ve düşük sermaye birikimi, orta sınıfların yükselişine ve demokrasinin sosyal tabanını oluşturmaya fırsat bırakmamıştı.

Gene de, Arap halkları için olduğu kadar Arap hakim sınıfları açısından da bugünkü Türkiye bir rol modeli olabilirdi; yeter ki serbest seçimler kendi sınıfsal tahakkümlerini ortadan kaldırmasın. Ama burada da bir sorun gözükmüyordu; AKP Türkiye'si durağan bir siyasal/toplumsal oluşum değildi. Dolayısıyla, Arap hakim sınıflarının asıl korkuları, iktidarı kaybettikleri anda gidilecek yerin bugünkü Türkiye değil de AKP'nin hayalindeki Türkiye olma olasılığıydı. Kitlelerin buna ilişkin bir korkusu olması beklenemezdi; çünkü bunun tahayyülünü kuracak durumda değillerdi. Buna karşılık Müslüman Kardeşler gibi örgütlü İslami hareketler ne istediklerini kuşkusuz çok iyi biliyorlardı ve bugünkü AKP modelini bir geçiş metaforu olarak kullanmaya çok da istekli olabilirlerdi.

Özetle, Ortadoğu yeniden şekilleniyor. Türkiye'yi yönetenler yönlerini Ortadoğu'ya doğru çevirdikçe, yeni bir çıkış arayan Arap ülkeleri açısından yeni bir rol modeli olarak gösterilmeye (ve bazen de görülmeye) başlandı. Ama Türkiye'nin çağdaş, laik, demokratik bir sosyal hukuk devleti olarak bölgede oynayabileceği rolün tükendiği savı doğru değildir. Bu rolün yeniden etkinlik kazanması mümkündür; bunun gerçekleşmesi için öncelikli görev, Türkiye'nin Cumhuriyetçilerine düşmektedir.